

РЕЗУЛЬТАТИ ОНЛАЙН-ОПИТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. А.С. МАКАРЕНКА ЩОДО МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ РІВНЯ КОРУПЦІЇ

Опитування проведено у I півріччі 2022-2023 навчального року серед здобувачів вищої освіти. Термін проведення з 5 грудня по 23 грудня 2022 року.

Загальна кількість респондентів – 85. Значно переважають у кількості учасників студенти Природничо-географічного факультету та ННІ педагогіки та психології. ННІ історії, права та міжнародних відносин, Факультет іноземної та слов'янської філології, ННІ фізичної культури представлені одиничними учасниками опитування. Студенти Фізико-математичного факультету, ННІ культури і мистецтв взагалі не взяли участі в опитуванні. Але слід зазначити, що багато респондентів некоректно відповіли на запитання про свою освітню програму (спеціальність), давши відповідь «Магістр», «Бакалавр», «Заочна», «Мудл» тощо. Тому можна зробити припущення, що це можуть бути студенти саме цих факультетів чи інститутів.

У минулорічних та позаминулорічних опитуваннях удавалося брати участь значно більшій кількості студентів. На жаль, реалії сьогодення суттєво звужують коло можливостей здобувачів освіти. Обмежений час електропостачання, обмежений інтернет-зв'язок значно зменшили кількість студентів, які змогли пройти опитування.

Анкета містить 22 запитання (18 «закритої» та 4 «відкритої» форми). Опитування проведено дистанційно в Google-Forms. Інформація про проведення та результати опитування розміщена на сайті університету.

Аналіз анкет студентів щодо моніторингу та оцінки рівня корупції у СумДПУ імені А.С. Макаренка показав, що 100 % студентів знайомі з поняттям «корупція». Серед різновидів корупційних діянь респонденти називають: 64,7 % - вимагання хабара; 78,8 % - пропозиція хабара; 51,8 % - пропозиція придбання будь-чого в обмін на здійснення певних дій; 56,5 % - схеми незаконних фінансових потоків у політичних колах; 61,2 % - будь-яка неправомірна вигода. Що стосується системи освіти, 80,9 % вважають, що проблема корупції для неї актуальна.

Позитивною є власна незацікавленість студентів у корупційних діях. Про це говорить відповідь на 5 питання («З чим насамперед асоціюється у вас явище корупції у закладах освіти?») 67,1 % відзначили, що це – випуск некваліфікованих фахівців. Але, в той же час – 54,1% здобувачів вищої освіти пов'язують корупційні дії зі швидким та відносно легким вирішенням проблем. Майже половина респондентів (47,1 %) асоціюють прояви корупції з аморальністю викладачів, 7,1 % вважають корупційні дії невід'ємною частиною освітнього процесу, 15,3 % – традиційною формою подяки, 9,4 % – способом підвищення добробуту.

Одне з питань анкети стосувалось наявності корупційних дій у СумДПУ імені А.С Макаренка. 85,9 % студентів запевнили, що не були свідками корупції в університеті; 11,8 % з проявами корупції не стикалися, але чули про це від тих, кому довелося; 2,3% респондентів були свідками проявів корупційних правопорушень.

У своїй більшості (95,2 %) респонденти зазначали, що їм не доводилось брати участь у корупційних діях. Проте наявність відкритих форм відповідей дає змогу встановити, що в університеті відбуваються поодинокі прояви корупції. Так, наприклад, 1,2 % респондентів доводилось дарувати подарунки; 1,2 % платили за складання заліків, іспитів; 2,4 % купували книгу у викладача (як умова успішної здачі іспиту); 2,4 % купували реферати, курсові, контрольні роботи, 2,4 % вчиняли інші певні дії, не передбачені навчальним процесом.

Основні чинники виникнення корупції у навчальному закладі здобувачі вищої освіти називають:

- Лінощі студентів, небажання вчитися (72,9 %);
- Знецінення здобуття вищої освіти, студенту потрібен тільки диплом (52,9 %);
- Недостатня оплата праці викладачів (24,7 %);
- Знецінення моральних норм (24,7 %);
- Нестача часу у студентів, які працюють (71,8 %);
- Відсутність дієвих форм боротьби з цим явищем у навчальному закладі, тобто студенти упевнені, що хабарництво залишиться безкарним (28,2%).

Що стосується безпосередньо «купівлі оцінок», студенти, в першу чергу, визнають свою провину: 81,2 % студентів зазначають, що до цього їх спонукає власне бажання (легше заплатити, аніж щось вивчити). 68,2 % підштовхує до цього нестача часу, необхідність працювати; 35,3 % вважають частину предметів непотрібними, тому платять за їх здачу, щоб не вчити; 24,7 % зазначає, що має місце тиск з боку викладача, натяки на хабар; 14,1 % прагнуть не вирізнятися, робити «як усі».

На запитання «Чи пропонували Вам відпрацювати пропущені заняття, перездати іспит, покращити свої академічні результати іншим шляхом, ніж це передбачено навчальним планом?» 92,9 % відповіли заперечно, 5,9% самі цього не робили, але знають про такі факти від людей, яким довелося таке робити, і 1,2% довелося робити таке особисто.

Схожі результати відповідей на запитання «Чи змушували вас додатково платити за поселення у гуртожиток?» Заперечна відповідь у 95,2% респондентів, ствердна – у 1,2 %, і 3,6 % самі з цим не стикалися, але чули від людей, хто стикався особисто.

На запитання «Чи доводилося Вам робити готівкові виплати або подарунки будь-яким посадовим особам, працівникам закладу вищої освіти, від яких залежало вирішення необхідних/важливих для Вас питань у закладі освіти?» 91,8 % заперечили такі факти, 4,7 % дали ствердну відповідь, а 3,5 % самі цього не робили, але чули про такі факти від людей, які робили це особисто.

На запитання «Чи брали штатні працівники навчального закладу з Вас кошти

для проведення ремонтних робіт/покращення матеріально-технічної бази або чи вимагають придбати відповідні матеріали?» заперечно відповіли 95,3 % студентів, 3,5 % довелося це робити, а 1,2 % самі цього не робили, але знають про такі факти від людей, яким довелося бути в такій ситуації. При цьому абсолютна більшість студентів (87,1 %) упевнена, що такі кошти використовуються належним чином, за призначенням.

Відповідаючи на запитання «Чи вживаються заходи в університеті при виявленні корупційних діянь?», студенти зазначали, що про це їм невідомо (72,6%), 23,8 % студентів надали позитивну відповідь, проте 3,6 % респондентів запевнили про відсутність будь-якої реакції на правопорушення.

Щодо бажаних ознайомчих заходів із антикорупційних знань, 62,7 % респондентів зазначили онлайн-курси на інтернет-ресурсах, 21,7 % обрали лекції, і 15,7 % - тренінги на відповідні теми.

Одночасно здобувачі вищої освіти запропонували такі шляхи боротьби з корупцією:

- «Телефон довіри» для здобувачів вищої освіти (41 %);
- Невідворотність покарань за хабарі та інші корупційні дії (51,8 %);
- Оприлюднення випадків корупційних дій (39,8 %);
- Співпраця з правоохоронними органами (36,1 %);
- Зберігання письмових та інших робіт студентів для перевірки якості та на плагіат (13,3 %);
- Створення незалежної експертної комісії, яка б могла контролювати загальну якість знань поза іспитами (15,7 %);
- Створення системи запобігання багаторазовій здачі студентами тих самих письмових робіт за узгодженням з викладачами (12 %);
- Розробка детальних правил перескладання іспитів (15,7 %);
- Підвищення заробітної плати викладачам (30,1 %).

Переважна більшість (69 %) респондентів розуміють, що корупційних діянь слід уникати, бо вони розкладають наше суспільство. Але є і 3,6 % налаштованих песимістично, вони упевнені, що корупція – це невід’ємна частина нашого життя, без цього нічого не вирішити. А 21,4 % вважають, що хабар може покращити матеріальне становище людини з низькою заробітною платнею, і в той же час допомогти вирішити потрібні питання. 22,6 % визнають, що хабарів можна уникнути, але з ними легше вирішувати справи. Майже половина опитаних (44 %) визнали, що люди самі привчили посадових осіб до хабарів, вважаючи це необхідною складовою для успішного вирішення справ, а потім висловлюють невдоволення корумпованістю посадовців.

Серед пропозицій щодо підвищення доброчесності та запобігання проявам корупційних діянь в Університеті студенти пропонують наступне:

- *«Більш тісний взаємозв’язок між студентами й викладачами. Можливо, в деяких випадках більш лояльне ставлення викладачів до виконання чи невиконання робіт студентами».*
- *«Звільнення викладачів, які займаються хабарництвом».*
- *«Одноразове складання іспитів, тестів, без повторної спроби проходження. Щоб не було можливості змінити результат».*

- *«Проведення онлайн-тренінгів, лекцій».*
- *«Покращення матеріальної бази університету, і кафедр, зокрема».*

Разом з тим частина здобувачів вищої освіти вважає, що нічого змінювати не потрібно, бо:

- *«Все влаштовує», «Все ок», «На даний момент все чудово», «На даний момент рівень академічної доброчесності в університеті достатній».*
- *«Продовжувати як є, наша держава вже поступово просувається у цьому напрямку».*

Є також інші думки:

- *«Такі люди завжди будуть».*
- *«Це залежить від самої людини. Якщо вона сама не бажає, то вона цього ніколи і не зробить».*
- *«Не сприймати студентів як таких, що прийшли за дипломом, а, отже, нехай будуть готові його купувати».*

Отже, загалом, опитування дало змогу встановити, що студенти знайомі з поняттям «корупція», розуміють всі негативні наслідки цього явища, у переважній більшості здобувачі вищої освіти не були свідками проявів корупції і самі не були учасниками корупційних діянь, а головною причиною виникнення корупції в університеті є лінощі студентів та нестача часу студентів, які працюють.